

«Методики викладання та навчання у вищій школі»

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

26 червня 2024 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Голіков Олександр Сергійович - доктор соціологічних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології
Протокол № 15 від 12 червня 2024 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальні технології»

Гарант освітньої програми
«Соціальні технології»

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальний менеджмент»

Гарант освітньої програми
«Соціальний менеджмент»

Олександр ГОЛІКОВ

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Методики викладання та навчання в вищій школі” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 054 Соціологія “Соціальні технології” та “Соціальний менеджмент”.

Курс формує компетентності з організації освітньої діяльності відповідно принципам студентоцентрованого підходу в освіті. Протягом курсу студенти навчаються сучасним формам презентації, викладання та навчання у вищій школі, моніторингу успішності та контролю знань, зокрема активними, інтерактивними, груповими та індивідуальними, методами змагання та співпраці, усними, письмовими, дистанційними тощо. Студенти отримують необхідні навички з підготовки та організації тренінгу, навчального курсу, створення сучасного навчального середовища. Теоретичною основою курсу є міжнародний та вітчизняний досвід з організації освітнього процесу та вдосконалення викладання в умовах сучасного інформатизованого світу, масовізації та комерціалізації освіти, зокрема студентоцентрованого та компетентнісного підходу.

В умовах здійснення **дистанційного навчання** дисципліна “Методики викладання та навчання в вищій школі” вивчатиметься виключно онлайн. Лекції за навчальною дисципліною проводитимуться із застосуванням платформи GOOGLE MEET з використанням постійного посилання. 25-30% часу кожної лекції присвячено для запитань, дискусій, обговорення навчального матеріалу. Семінарські заняття проводитимуться в дистанційній формі із застосуванням створеного на платформі GOOGLE CLASSROOM курсу “Методики викладання та навчання в вищій школі”. Курс містить необхідні питання для самоперевірки з тем лекцій, а також завдання для виконання студентами. Семінарські заняття орієнтовані на читання літератури та аналіз прочитаного, виконання практичних завдань, тестів, обговорення й дискусій. Семінарські заняття проводяться в синхронному та асинхронному режимах відповідно графіку. Завдання асинхронних семінарів виконуються з урахуванням встановлених термінів.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою курсу є формування компетенцій з організації навчального процесу в умовах впровадження студентоцентрованої освіти, знань щодо її сутності та форм, викладацьких стратегій та практик навчання, а також відповідних ним вмінь та навичок викладацької діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- Засвоєння теоретичних основ та принципів організації навчальної діяльності студентів в умовах студентоцентрованої освіти.
- Формування та вдосконалення навичок використання сучасних методів організації навчальної діяльності.
- Актуалізація змістовних зв'язків соціологічної теорії, методології соціологічного дослідження та методики викладання.
- Критичне осмислення пропонованих концепцій та публікацій.
- Удосконалення навичок спілкування та співпраці студентської групи.

1.3. Кількість кредитів: 3

1.4. Загальна кількість годин: 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни для ОП “Соціальні технології”	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	6 год.
Самостійна робота,	
42 год.	76 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
8 – год. (за рахунок самостійної роботи)	

1.5. Характеристика навчальної дисципліни для ОП “Соціальний менеджмент”	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Самостійна робота,	
58 год.	80 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.01.2021 № 14), студенти, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів спеціальності 054 Соціологія “Соціальні технології”, повинні набути компетенції та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 07. Здатність до аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з її опонентами

ЗК 09. Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, вікових аспектів

ЗК 10. Усвідомлення культурного розмаїття суспільств і викликів взаємодії в міжкультурному контексті

Фахові компетентності:

СК 01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси

СК 02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти

СК 03. Здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію

СК 06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями

СК 12. Усвідомлення відмінностей між ключовими соціологічними парадигмами

Програмні результати навчання:

ПР 01. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології

ПР 02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки

ПР 03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя

ПР 04. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань

ПР 05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПР 07. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей

В результаті опанування курсу студентки та студенти мають **знати:** категорії та концепції сучасної методики організації навчального процесу; **вміти:** застосовувати відповідні методи в викладацькій практиці, аргументувати вибір засобів діяльності в залежності від навчального завдання, характеру аудиторії та специфіки навчального матеріалу; провести аудиторне заняття, організувати самостійну роботу студентів, провести діагностику та контроль знань та навичок відповідно принципам студентоцентрованої освіти.

Студенти, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів спеціальності 054 Соціологія “Соціальний менеджмент” повинні набути компетенції та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)

ЗК 06. Здатність приймати обґрунтовані рішення

Фахові компетентності:

ФК 05. Здатність обговорювати результати соціологічних досліджень та проектів українською та іноземною мовами.

ФК 06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями

ФК 08. Здатність співпрацювати з європейськими та євроатлантичними інституціями

ФК 09. Здатність здійснювати педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.

ФК 10. Здатність презентувати результати наукових досліджень і готувати наукові доповіді та публікації.

ФК 14. Здатність застосувати наукові знання з метою забезпечення соціального розвитку організації та власного кар'єрного просування.

Програмні результати навчання:

ПР 06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук, у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ПР 08. Зрозуміло і недвозначно доносити знання, власні висновки та аргументацію з питань соціології та суміжних галузей знань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються

ПР 14. Розуміти роль лідерства в організації та кар'єрному просуванні, застосувати наукові знання в практичній діяльності з метою забезпечення соціального розвитку організації та власного кар'єрного просування.

В результаті опанування курсу студентки та студенти мають **знати:** категорії та концепції сучасної методики організації навчального процесу; **вміти:** застосовувати відповідні методи в викладацькій практиці, аргументувати вибір засобів діяльності в залежності від навчального завдання, характеру аудиторії та специфіки навчального матеріалу; провести аудиторне заняття, організувати самостійну роботу студентів, провести діагностику та контроль знань та навичок відповідно принципам студентоцентрированої освіти.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Методи презентації навчального матеріалу як складова сучасного навчального простору

Лекція: призначення, переваги та недоліки; місце в сучасній вищій освіті; підвищення ефективності; альтернативні види лекції; лекція як активний метод. Визуальні аспекти лекційного заняття. Студентоцентрованість та сучасні тенденції вищої освіти в Україні. Закон України про Вищу освіту (2014): пріоритети щодо організації навчальної діяльності. Компетентнісний підхід. Студентоцентрована освіта. Нова парадигма вищої освіти: принципіві положення та використання в практичній діяльності. Соціологія освіти про навчальну діяльність студентів. Структура компетентностей викладача: сучасне бачення.

Тема 2. Аудиторна навчальна діяльність: методи, принципи та практики

Семінар: аудиторна групова динаміка та її фактори; дискусія та групова робота, фасилітація, постановка питань. Навчальна діяльність (leaning): моделі, стилі, підходи, теорії та їх практичне застосування. Модель Колба. Навіще вчитися? – знання та інтерес за Хабермасом. Вимірювання та підтримка студентської мотивації до навчання. Методи викладання і навчання: критерії та фактори ефективності. Активні методи викладання. Піраміда навчання. Інтерактивні методи викладання. Особливості організації аудиторної навчальної діяльності у дистанційному та змішеному форматі. Викладання у непрофільних аудиторіях.

Тема 3. Позааудиторна навчальна діяльність: методи організації, мотивація, актуальні практики

Читання. Конспектування. Академічне письмо. Плагіат та його запобігання. Комплексні методи навчання: принципи інтеграції; види (командне та індивідуальне навчання; критичне мислення й аргументація; рефлексивне навчання; експериментальне навчання; проблемно орієнтоване навчання; орієнтоване на дослідження навчання; орієнтоване на локальну спільноту навчання). Освіта та соціальний порядок: відповідальність та критика. Система освіти та система мислення (за П. Бурдьо). Педагогіка пригноблених (за П. Фрейре). Планування курсу. 2Т (глибина чи охоплення). Визначення цілі та завдань, вибір методів, форм навчальної діяльності, матеріалів для читання, методів підтримки та оцінювання. Навчальний план та посібник: критерії, структура, стилі.

Тема 4. Підтримка та оцінювання навчальної діяльності, зворотній зв'язок

Підтримка навчальної діяльності. Супервайзінг (керівництво) проектів та дисертацій. **Зворотній зв'язок:** розуміння, форми, необхідність. Оцінювання навчальних досягнень: підходи, критерії, типи, види; оцінювання аудиторної та позааудиторної роботи. **Тести.** Есеї. **Таксономія Блума.** Екзамени: завдання, усні та письмові, альтернативні різновиди. Інноваційні методи оцінювання: портфоліо, групові проекти, польова робота, самооцінювання.

3. Структура навчальної дисципліни для ОП “Соціальні технології”

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Методи презентації навчального матеріалу як складова сучасного навчального простору	22	4	8			10	24	2	2			20
Тема 2. Аудиторна навчальна діяльність: методи, принципи та практики	23	4	8			11	21	2	1			18
Тема 3. Позааудиторна навчальна діяльність: методи організації, мотивація, актуальні практики	22	4	8			10	23	2	1			20
Тема 4. Підтримка та оцінювання навчальної діяльності, зворотній зв'язок	23	4	8			11	22	2	2			18
Усього годин	90	16	32			42	90	8	6			76

для ОП “Соціальний менеджмент”

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Викладання та навчання в умовах студентоцентрованої освіти												
Тема 1. Методи презентації навчального матеріалу як складова сучасного навчального простору	23	4	4			15	13	2	1			10
Тема 2. Аудиторна навчальна діяльність: методи, принципи та практики	22	4	4			14	12	1	1			10
Тема 3. Позааудиторна навчальна діяльність: методи організації, мотивація, актуальні практики	23	4	4			15	13	2	1			10
Тема 4. Підтримка та оцінювання навчальної діяльності, зворотній зв'язок	22	4	4			14	12	1	1			10
Усього годин	90	16	16			58	90	6	4			80

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	ОП “Соціальні технології”		ОП “Соціальний менеджмент”	
		Кількість годин: денна	заочна	Кількість годин денна	заочна
1	Методи презентації навчального матеріалу як складова сучасного навчального простору	8	2	4	1
2	Аудиторна навчальна діяльність: методи, принципи та практики	8	1	4	1
3	Позааудиторна початкова діяльність: методи організації, мотивація, актуальні практики	8	1	4	1
4	Підтримка та оцінювання навчальної діяльності, зворотній зв'язок	8	2	4	1
	Разом	32	6	16	4

Навчальна програма курсу передбачає аудиторні (лекційні та семінарські) заняття та самостійну роботу студентів.

Лекції проводяться в формі лекцій-дискусій та передбачають розгляд найскладніших та найбільш дискусійних питань теми та їх обговорення.

Семінарські заняття включають виконання практичних завдань, дискусію з обов'язкової літератури та доповіді, тобто форми роботи, орієнтовані на засвоєння та розуміння основних понять та концепцій курсу. Максимальна оцінка за виконання практичного завдання – 3 бали, виступ в дискусії – 3 бали. Доповідь на семінарі – це усний виступ за темою, яка поглиблює чи розширює перелік питань, розглянутих на лекції. Теми доповідей представлені в завданнях по кожній з тем курсу. Джерела підбирають самостійно та за допомогою консультації з викладачкою. Доповідь має розвивати компетенції академічного виступу, тому виголошується усно, уникаючи безпосереднього читання, протягом не більш ніж 10 хвилин. Схвалюється використання допоміжних аудіо та візуальних матеріалів. Максимальна оцінка – 4 бали. Питання дискусії, список літератури та теми доповідей знайдіть в програмі кожної теми. Окремі семінари присвячені практичним завданням, спрямованим на використання ідей та положень кожної теми, формуванню та вдосконаленню відповідних навичок. Передбачені аудиторні практичні завдання та такі, що виконуються в позааудиторний час та презентуються на семінарі. Максимальна оцінка – 3 бали. Перелік завдань – в програмі кожної теми.

Самостійна робота студентів за курсом передбачає підготовку до семінарських та практичних занять, презентацію усної доповіді на семінарському занятті, проведення студентської лекції, модерування чи оцінювання, підготовку до модульних контрольних робіт, іспиту, а також написання та представлення викладацького проекту.

Завданням курсу є опанування студентством ролі викладача, тому в програмі передбачені *студентські лекції, студентське модерування дискусії, студентське оцінювання.*

Студентська лекція – це участь студентів у проведенні лекції з даного курсу в ролі викладача. Студент/ка чи група з 2-3 осіб готують та презентують одне з питань лекції протягом 15 хвилин. Про свій намір вони інформують викладачку заздалегідь (не пізніше ніж за тиждень) та отримують від неї необхідні консультації. Студентська лекція обов'язково

оцінюється аудиторією через усне обговорення чи письмове анкетування. Максимальна оцінка лектора – 8 балів (вони зараховуються разом з виступами на семінарах).

Студентське модерування дискусії відбувається на семінарському занятті з обговорення обов'язкової літератури. Студент/ка готуються до модерування одного з питань семінару протягом 10-15 хвилин. Попереднє інформування про намір бути модератором дискусії та консультація викладачки також очікуються. Максимальна оцінка модератора – 6 балів.

Студентське оцінювання також відбувається на семінарському занятті з обговорення обов'язкової літератури. Студент/ка оцінює виступи колег, а потім усно презентує свої оцінки, аргументуючи їх відповідно прийнятим критеріям. Максимальна оцінка евалюатора – 5 балів.

Викладацький проект (ВП) (для ОП “Соціальні технології”) – це індивідуальна письмова робота, яка представляє самостійну розробку студентом чи студенткою методичних прийомів організації навчальної діяльності за певною темою курсу соціології, соціальної роботи чи політології. Текст проекту готується в електронному вигляді та надсилається на електронну адресу викладачки в певний термін (3-ий тиждень занять). Обсяг ВП – не менше 1500 слів (5 сторінок, Times New Roman, 12 пт., 1.5 інт.). Усна презентація викладацького проекту проводиться на семінарському занятті та оцінюється як виступ. Максимальна оцінка – 12 балів.

Контрольна робота складається з тестових запитань з варіантами відповіді та запитань на пояснення. Максимальна оцінка – 12 балів.

Іспит (для ОП “Соціальні технології”) проводиться в письмовій формі та складається з двох типів завдань: 1 – розгорнута відповідь на питання програми (максимальна оцінка – 20 балів), 2 – практичне завдання (максимальна оцінка – 20 балів). Максимальна оцінка іспиту – 40 балів.

Залікова робота (для ОП “Соціальний менеджмент”) - це письмова робота, яка представляє самостійну розробку студентом чи студенткою методичних прийомів організації навчальної діяльності за певною темою курсу соціології, соціальної роботи чи політології. Текст проекту готується в електронному вигляді та надсилається на електронну адресу викладачки в певний термін. Обсяг ВП – не менше 1500 слів (5 сторінок, Times New Roman, 12 пт., 1.5 інт.). Усна презентація викладацького проекту проводиться на семінарському занятті та оцінюється як виступ. Докладне завдання, структура ВП, інструкція щодо оформлення та критерії оцінювання викладацького проекту представлені в методичних рекомендаціях на сайті курсу. Максимальна оцінка – 40 балів.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	ОП “Соціальні технології”		ОП “Соціальний менеджмент”	
		Кількість годин денна	заочна	Кількість годин денна	заочна
1.	Підготовка до семінарських занять (див. плани семінарів та практичні завдання); підготовка студентської лекції, студентського модерування, студентського оцінювання, підготовка до контрольної роботи, підготовка до семестрового контролю.	36	72	50	72
2.	Написання Викладацького проекту/ Написання залікової роботи	8	8	8	8
	Разом	42	80	58	80

6. Індивідуальні завдання (для ОП “Соціальні технології”) – викладацький проект

Викладацький проект (ВП) (для ОП “Соціальні технології”) – це індивідуальна письмова робота, яка представляє самостійну розробку студентом чи студенткою методичних прийомів організації навчальної діяльності за певною темою курсу соціології, соціальної роботи чи політології. Текст проекту готується в електронному вигляді та надсилається на електронну адресу викладачки в певний термін. Обсяг ВП – не менше 1500 слів (5 сторінок, Times New Roman, 12 пт., 1.5 інт.). Усна презентація викладацького проекту проводиться на семінарському занятті та оцінюється як виступ. Максимальна оцінка – 12 балів.

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, бесіди, дискусії, діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання, групові консультації; коментарі під час заняття від викладача, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Контрольна робота складається з тестових завдань за матеріалами курсу. Максимальна оцінка – 12 балів.

Іспит проводиться в письмовій формі та складається з двох типів завдань: 1 – розгорнута відповідь на питання програми (максимальна оцінка – 20 балів), 2 – практичне завдання (максимальна оцінка – 20 балів). Максимальна оцінка іспиту – 40 балів.

Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.

Зразок екзаменаційного завдання:

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ (ЗАВДАННЯ) № 1

1. Дайте розгорнуту відповідь на питання: Чому, з вашої точки зору, активні методи є засобом реалізації студентоцентрированої освіти? Аргументуйте свою відповідь. (20 балів)

2. Напишіть визначення поняття та створіть графічні схеми (кластер, денотатний граф, факторну діаграму) за його участі. (20 балів)

Залікова робота (ОП “Соціальний менеджмент”)

Залікова робота (для ОП “Соціальний менеджмент”) - це письмова робота, яка представляє самостійну розробку студентом чи студенткою методичних прийомів організації навчальної діяльності за певною темою курсу соціології, соціальної роботи чи політології. Текст проекту готується в електронному вигляді та надсилається на електронну адресу викладачки в певний термін (3-ий тиждень занять). Обсяг ВП – не менше 1500 слів (5 сторінок, Times New Roman, 12 пт., 1.5 інт.). Усна презентація викладацького проекту проводиться на семінарському занятті та оцінюється як виступ. Докладне завдання, структура ВП, інструкція щодо оформлення та критерії оцінювання викладацького проекту представлені в методичних рекомендаціях на сайті курсу. Максимальна оцінка – 40 балів.

9. Схема нарахування балів

ОП “Соціальні технології”

Поточне оцінювання та самостійна робота			Підсумковий семестровий контроль - іспит	Сума
Виступи на семінарах, студ. лекції, модерування, оцінювання	Контрольна робота	Викладацький проект		
36 балів	12 балів	12 балів	40 балів	100

ОП “Соціальний менеджмент”

Поточне оцінювання та самостійна робота		Підсумковий семестровий контроль - залік	Сума
Виступи на семінарах, студ. лекції, модерування, оцінювання	Контрольна робота		
40 балів	20 балів	40 балів	100

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. A handbook for teaching and learning in higher education : enhancing academic practice / [edited by] Heather Fry, Steve Ketteridge, Stephanie Marshall. 3rd ed. p. cm. 2009.
1. Методична скарбничка // Спільна історія. Діалог культур: навчальний посібник. Львів : ЗУКЦ, 2-13. С. 225–250.
2. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест : Навч. посіб. Київ : Майстер-клас, 2006. 160 с.
3. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
4. Плахотнік О. Радикальні педагогіки в контексті студентоцентрованої освіти. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2014. № 4. С. 171–186.

5. Slattery Martin. Education Strategy in a Changing Society Personalised, Smarter, Lifelong Learning in the 21st Century (Routledge Advances in Sociology). Routledge. 2024. 133 p.
6. Vanderslice Stephanie. Teaching Creative Writing: The Essential Guide. Bloomsbury Publishing. 2024.
7. Kumashiro Kevin K. Against Common Sense: Teaching and Learning Toward Social Justice. Routledge. 2024. 193 p.
8. Goldstein Susan B. Teaching Culture and Psychology: Pedagogical Strategies, Instructor Resources, and Student Activities [Fourth Edition]. Routledge. 2024. 439 p.
9. Clark Burton R. Adult Education in Transition: A Study of Institutional Insecurity [3rd printing, Reprint 2019 ed.]; University of California Press. 2023. 168 p.
10. Boronski Tomas; Hassan Nasima. Sociology of education [Second edition.]. 2020. 369 p.

Допоміжна література

1. Червінська Т. Г. “Методичні та концептуальні аспекти використання фільмів у викладанні гендерних дисциплін”. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2020. № 43.4.
2. Сорока Ю. Г., Борисов Р. І. «Соціологія» та «Історія соціології» для «Соціальної роботи»: до концептуалізації соціологічної складової освітньої програми. *SOCIOПРОСТІР: міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2021. № 11. С. 6–16.
1. Гуменюк В. Агентність учнів у контексті інноваційного навчального середовища: концептуалізація та теоретичні засади. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 1. С. 144–164.
2. Любчук В. В. Нетрадиційні методи викладання соціології на несоціологічних спеціальностях (досвід застосування). *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія*. . 2017. № 1/2 (33/34). С. 135-137.
3. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / пер. з англ. Київ : ЮНІВЕРС, 2003. 167 с.
4. Барбашова І. А. Дидактика : навч. посібник для ст-тів ВНЗ. 2-е видання. Донецьк : Ландон-XXI, 2011. 228 с.
5. Болонський процес: Документи / Європейський ун-т / З. І. Тимошенко (уклад.). Київ : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. 169 с.
6. Болонський процес : Нормативно-правові документи / Європейський ун-т / З.І. Тимошенко (уклад.). Київ : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. 101 с.
7. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
8. Зеленська Л. Д., Золотухіна С. Т., Ворожбіт-Горбатюк В. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання у вищій школі» для здобувачів третього (освітньонаукового) рівня вищої освіти. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 45 с.
9. Кашкар'юв Г. В. Теоретичні та практичні аспекти компетентнісного підходу до підготовки вчителів правознавства: монографія. Донецьк : Ландон-XXI, 2011. 243 с.
10. Костюк О. Дослідницький компонент дисципліни «Методика викладання у закладах вищої освіти» у системі магістерської підготовки. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2020. № 15. С. 87-102.
11. Місник М. Фасилітація як інноваційна методика викладання у вищій школи. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (17–18 квітня 2020 р., м. Одеса)*. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. Ч. І. 132 с.
12. Михайличенко О. В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі : навчальний посібник. Вид. друге. Доп. та перероблене. Суми : СумДПУ, 2009. 122 с.

13. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Вип. 61 / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України; редкол.: О.П. Гребельник, Я.Я. Болюбаш, І.А. Шелест та ін. Київ, 2010. 185 с.
14. Сергієнко Н. Методика викладання у вищій школі : курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2020. 68 с.
15. Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти : навчальний посібник. Луцьк, 2010. 308 с.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні. 2. Закон України про Вищу освіту (2014): пріоритети щодо організації навчальної діяльності. 3. Компетентнісний підхід. 4. Студентоцентрована освіта. 5. Соціологія освіти про навчальну діяльність студентів. 6. Структура компетентностей викладача: сучасне бачення. 7. Навчальна діяльність (leaning): моделі, стилі, підходи, теорії та їх практичне застосування. 8. Вимірювання та підтримка студентської мотивації до навчання. 9. Методи викладання і навчання: критерії та фактори ефективності. 10. Лекція: засоби вдосконалення; місце в сучасній ВО; підвищення ефективності; альтернативні види лекції; лекція як активний метод. 11. Семінар: аудиторна групова динаміка та її фактори; дискусія та групова робота, фасилітація, постановка питань. 12. Комплексні методи навчання: принципи інтеграції; види (командне та індивідуальне навчання; критичне мислення й аргументація; рефлексивне навчання; експериментальне навчання; проблемно орієнтоване навчання; орієнтоване на дослідження навчання; орієнтоване на локальну спільноту навчання). 13. Дисциплінарно специфічне педагогічне знання 14. Особливості викладання в соціогуманітарних дисциплінах. 15. Особливості викладання в різних дисциплінах (експериментальних, математичних, інженерних, комп'ютерних, лінгвістичних,	- юридичних, економіці та бізнесі, медичних тощо). 16. Соціологія/соціальна робота для юристів. 17. Соціологія/соціальна робота для економістів. 18. Соціологія/соціальна робота для ІТ. 19. Соціологія/соціальна робота для архітекторів. 20. Система освіти та система мислення (за П. Бурдьо). 21. Педагогіка пригноблених (за П. Фрейре). 22. Освіта як практика свободи (за бел хукс). 23. Критична педагогіка. 24. Прихований навчальний план. 25. Гендерно чутливе викладання. 26. Академія та активізм. 27. Підтримка навчальної діяльності. Супервайзінг (керівництво) проектів та дисертаціями. 28. Оцінювання навчальних досягнень: підходи, критерії, типи, види; оцінювання на лекції та семінарі. 29. Екзамени: завдання, альтернативні різновиди, усні та письмові. 30. Тести. 31. Есеї. 32. Інноваційні методи оцінювання. Портфоліо. Групові проекти. Польова робота. Самооцінювання. 33. Плагіат та його запобігання. 34. Планування курсу. Визначення цілі та завдань, вибір методів, форм навчальної діяльності, матеріалів для читання, методів підтримки та оцінювання. 35. Навчальний план та посібник: критерії, структура, стилі. 36. Евалюація викладацької діяльності: критерії якості та стандарти.

Зразок тестових питань контрольної роботи:

Знайдіть вірну відповідь на питання й впишіть відповідну літеру в бланк відповіді:

Для вибору форм навчальної діяльності має значення досвід студентів у:

а- вивченні конкретної дисципліни
б- участі в заняттях з використанням активних методів

в- оволодінні дисциплінарними навичками й участі в заняттях з використанням активних методів

г- оволодінні навичками навчання у ВНЗ

а- парадигма навчання

б- парадигма вивчення

в- парадигма викладання

г- парадигма вчителювання

В статті «Система освіти й система мислення» П. Бурдьо обґрунтовує необхідність:

а- неінтелектуалістської педагогіки

б- схоластичної педагогіки

в- ортодоксальної педагогіки

г- педагогіки співробітництва

Нова парадигма вищої освіти має назву:

ПЛАН ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ:

Тема 1. Методи презентації навчального матеріалу як складова сучасного навчального простору

Лекція: призначення, переваги та недоліки; місце в сучасній вищій освіті; підвищення ефективності; альтернативні види лекції; лекція як **активний метод**. Визуальні аспекти лекційного заняття. **Студентоцентрованість** та сучасні тенденції вищої освіти в Україні. Закон України про Вищу освіту (2014): пріоритети щодо організації навчальної діяльності. Компетентнісний підхід. Студентоцентрована освіта. **Нова парадигма вищої освіти:** принципові положення та використання в практичній діяльності. Соціологія освіти про навчальну діяльність студентів. Структура компетентностей викладача: сучасне бачення.

Література:

1. Закон України про Вищу освіту (2014).
2. Сміслові перспективи навчання/вивчення соціології: студентоцентрована освіта (Матеріали круглого столу одноіменної назви, який відбувся в рамках II конгресу Соціологічної асоціації України, 17–19 жовтня 2013 р.) / Ю. Сорока, Л. Малес, Н. Костенко, О. Плахотнік, Т. Марценюк, М. Маєрчик, М. Гоманюк, Т. Зуб, М. Соболевська, С. Бабенко // *Соціологія: теорія методи, маркетинг*. 2014. № 3. С. 185–203. (Текст виступу Сороки Ю.Г. міститься на с. 186–187)
3. O'Neill G. and McMahon T. Student-centred learning: what does it mean for students and lecturers? // *Emerging issues in the practice of University Learning and Teaching* / Ed. by G. O'Neill, S. Moore and B. McMullin, Dublin: AISHE, 2005. http://www.aishe.org/readings/2005-1/oneill-mcmahon-Tues_19th_Oct_SCL.pdf
4. Robert V. Barr, John Tagg. From teaching to learning – a new paradigm for Undergraduate education // *Change*. – 1995, November/December. P. 13–25.
5. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
6. Barbara Oakley, Debra Poole, MaryAnne Nestor. Creating a Sticky MOOC. *Online Learning* - Volume 20 Issue 1 - March 2016.
7. Арбенина В., Сокурянська Л. Стан навчальних практик сучасного студентства як соціокультурний бар'єр модернізації вищої школи України / В. Арбенина, Л. Сокурянська // *Український соціологічний журнал*. 2012. № 1–2. С. 30.
8. Сорока Ю.Г. Оцінка українськими студентами якості, змісту та організації навчального процесу (на матеріалі емпіричного дослідження). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. Випуск 36. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2016. С. 114–123.
9. A handbook for teaching and learning in higher education : enhancing academic practice / [edited by] Heather Fry, Steve Ketteridge, Stephanie Marshall. – 3rd ed. p. cm. – P. 8–39; 58–84.

Семінар 1

Прочитайте рекомендовану літературу та виконайте одне з наступних завдань:

Удосконалюємо лекцію. Запропонуйте власний варіант лекції на обрану вами тему (з улюбленого курсу чи за темою вашого диплому). Представте її, окресливши коротко тему та основні питання лекції, 1-2 джерела (не більше 150 слів), та знайшовши відповіді на наступні питання: які засоби презентації навчального контенту ви обираєте й чому? Який формат лекції оберете? Яким чином визначаєте обсяг інформації, яку будете включати в лекцію? Яким чином плануєте утримувати увагу аудиторії? Які засоби для ілюстрації певних положень запропонуєте? Які питання до аудиторії й коли поставите?

Читаємо текст; відповідаємо на питання. Прочитайте статті щодо студентоцентрованої освіти (СЦО) (матеріали круглого столу та статтю англійських колег). Що нового ви дізналися про СЦО з цих статей? Які теоретичні та практичні підстави виникнення СЦО? В чому полягають принципи СЦО? Яким чином СЦО реалізують на практиці? Які проблеми та ускладнення існують у використанні СЦО в українській освіті?

Використовуємо засвоєні положення в аналізі. Прочитайте статті В.Л. Арбеніної та Ю.Г. Сороки. Використовуючи знайдені показники для парадигми викладання та парадигми навчання, проаналізуйте ці тексти та покажіть, чи містять вони ознаки цих парадигм. Аргументуйте свої висновки. Розмістіть результати свого аналізу (зокрема – цитати з текстів статей та показники парадигм) в таблиці, або запропонуйте інший варіант візуалізації.

Самостійний пошук джерел; графічна візуалізація. Познайомтеся з найпростішими методами графічної візуалізації даних, а саме: кластер, факторна діаграма, денотатний граф (знайдіть визначення та опис самостійно в мережі). Зробіть графічне візуальне зображення матеріалів до обраного джерела з Лекції 1. В чому полягають переваги графічної візуалізації? В чому обмеженість цього засобу презентації даних?

Семінар 2

Прочитайте рекомендовану літературу та виконайте одне з наступних завдань:

Відшукуємо показники. Прочитайте статтю Бара й Тагга. Знайдіть емпіричні показники, за допомогою яких можна визначити відповідність певних освітніх практик “старій” – парадигмі викладання чи “новій” – парадигмі навчання. Використовуйте для цього знайому вам процедуру визначення емпіричних показників (індикаторів) досліджуваним соціологами феноменам. Розмістіть ці показники в таблиці. Які переваги табличної візуалізації в порівнянні з текстовою?

Ілюструємо матеріал. Пригадайте фільми та серіали, де йдеться про освіту, школу, університет, навчання. Впишіть їх в таблицю (Назва, рік та країна виробництва, постер, посилання на відео, короткий зміст). Знайдіть серед них ті, де зображені (оберіть один з варіантів):

- недоліки старої парадигми або предметно-орієнтованого підходу,
- принципи чи практики СЦО або компетентнісного підходу,
- викладацькі компетенції зображені в їх сучасному розумінні.

Розкажіть про обраний фільм чи фільми, спираючись на визначення нової парадигми, СЦО, компетентнісного підходу, сучасного розуміння структури викладацьких компетентностей так, щоб сюжет фільму став ілюстрацією певного поняття.

Тема 2. Аудиторна навчальна діяльність: методи, принципи та практики

Семінар: аудиторна групова динаміка та її фактори; дискусія та групова робота, фасилітація, постановка питань. **Навчальна діяльність (leaning):** моделі, стилі, підходи, теорії та їх практичне застосування. **Модель Колба.** *Навіще вчитися? – знання та інтерес за Хабермасом.* Вимірювання та підтримка студентської мотивації до навчання. **Методи викладання і навчання:** критерії та фактори ефективності. Активні методи викладання. **Піраміда навчання.** Інтерактивні методи викладання. Особливості організації аудиторної

навчальної діяльності у дистанційному та змішеному форматі. Викладання у непрофільних аудиторіях.

Література:

10. A handbook for teaching and learning in higher education : enhancing academic practice / [edited by] Heather Fry, Steve Ketteridge, Stephanie Marshall.–3rd ed. p. cm. – P. 8–39; 58–84.
11. Чотири стилі навчання Девід Колба. – Електронний ресурс.
12. CREATING ACTIVE LEARNING IN THE CLASSROOM: A SYSTEMATIC APPROACH. in JOURNAL OF MANAGEMENT EDUCATION, Vol. 30 No. 2, April 2006 333-353.
13. Інтерактивні методи викладання. Практичні поради для суддів-викладачів. – К.: ФОП Демчинський О.В., 2017. – 64 с.

Семінар 3

Прочитайте рекомендовану літературу та виконайте одне з наступних завдань:

Читаємо текст, використовуємо на практиці. Орієнтуючись на матеріали лекції та обов'язкової літератури, змодельуйте умови практичного використання знання про навчання (навчальну діяльність), зокрема про підходи (глибокий, поверховий, стратегічний), порогову концепцію, засноване на досвіді навчання (модель Колба), стилі навчання. Опишіть використання однієї або декількох концепцій. Акцентуйте увагу на змінах як головному результаті навчання. Використовуйте будь-які додаткові джерела.

Засвоюємо ідеї, вивчаючи себе. Протестуйте себе за допомогою одного з методів вивчення навчальної мотивації (самостійно знайдіть в Інтернеті). Отримавши результат тесту, подивіться на нах з позиції викладача-тьютера. Запропонуйте відповідні умови, навчальні практики, завдання, настанови тощо, які: 1 – дозволять використати ваші властивості максимально ефективно в навчальній роботі; 2 – дозволять розвинути ваші якості, які зараз є слабкішими.

Читаємо джерело, виокремлюємо основні поняття та положення. Ознайомтеся з матеріалами щодо актувних методів викладання. В чому основна ідея, чому вони так називаються? Які різновиди актувних методів ви тепер знаєте? Що таке інтерактивні методи? В чому основна ідея та чому вони так називаються? Як пов'язані з активними методами? Наведіть приклади активних та інтерактивних методів на прикладі улюбленого курсу чи теми дипломної роботи.

Самостійно знаходимо інформацію. Знайдіть в мережі інформацію щодо моделі Колба, її використання у вищій школі, навчанні дорослих, створенні онлайн курсів, в умовах онлайн-навчання. Проаналізуйте знайдену інформацію та запропонуйте коротку презентацію з одного з цих питань. Що нового, незвичного чи несподіваного ви знайшли для себе в цих матеріалах? Додайте приклади, використовуючи матеріали вашого улюбленого курсу, або за темою вашого диплому.

Засвоюємо ідеї, вивчаючи себе. Самостійно знайдіть в мережі тест на основі моделі Колба. Визначте за його допомогою характеристики власного способу навчання. Отримавши результат тесту, подивіться на нах з позиції викладача-тьютера. Запропонуйте опис умов та методів навчання, які забезпечать для вас максимальну ефективність навчального процесу.

Семінар 4

Прочитайте рекомендовану літературу та виконайте одне з наступних завдань:

Що нового? За матеріалами лекції, обов'язкової та додаткової літератури що нового ви дізналися про лекції та семінари? Чи можна зробити “активною” лекцію? Аргументуйте свою відповідь. Що ви запам'ятали про дискусію та групову роботу на семінарі: в чому їх переваги? Про які засоби організації дискусії та групової роботи ви дізналися? Наведіть приклади використання цих засобів в вашій дисципліні.

Досліджуємо попит на соціально-політичні дисципліни. Зверніться до студентів однієї з зазначених спеціальностей (юристи, економісти, ІТ-спеціалісти, архітектори). Поговорить з ними про їх майбутню професію та навчання в університеті. Які компетенції вони

опановують? Які з цих компетенцій можна сформувати за допомогою курсів з соціології/соціальної роботи/політології? За підсумками спілкування запропонуйте концепцію курсу з соціології/соціальної роботи/політології для студентів цієї спеціальності. Покажіть свою концепцію на занятті.

Досліджуємо сприйняття непрофільними аудиторіями курсів з соціальних наук. Зверніться до студентів однієї з зазначених спеціальностей (юристи, економісти, ІТ-спеціалісти, архітектори), яким викладають соціологію/політологію. Спитайте їх, чи подобається їм курс; які теми вони вже пройшли; які методи навчальної діяльності (learning) вони реалізують; що не подобається в курсі; що цікавого в курсі; що корисного в курсі; що вони б хотіли додати в цей курс? Висновки за результатами спілкування покажіть на занятті.

Соціально-політичні дисципліни для юристів, економістів, ІТ, архітекторів (оберіть один з варіантів). Запропонуйте перелік тем курсу з вашої дисципліни для юристів. Які методи навчання (learning) ви обираєте? Які тексти для читання (reading) ви обираєте? Який ілюстративний матеріал (visual, interactive) ви обираєте? Обґрунтуйте свою відповідь. Продемонструйте у виступі на семінарі найважливіші моменти своєї концепції курсу.

Тема 3. Позааудиторна навчальна діяльність: методи організації, мотивація, актуальні практики

Читання. Конспектування. Академічне письмо. **Плагіат** та його запобігання. **Комплексні методи навчання:** принципи інтеграції; види (командне та індивідуальне навчання; критичне мислення й аргументація; рефлексивне навчання; експериментальне навчання; проблемно орієнтоване навчання; орієнтоване на дослідження навчання; орієнтоване на локальну спільноту навчання). *Освіта та соціальний порядок: відповідальність та критика.* Система освіти та система мислення (за П. Бурдьо). Педагогіка пригноблених (за П. Фрейре). **Планування курсу. 2Т (глибина чи охоплення).** Визначення цілі та завдань, вибір методів, форм навчальної діяльності, матеріалів для читання, методів підтримки та оцінювання. Навчальний план та посібник: критерії, структура, стилі.

Література:

1. A handbook for teaching and learning in higher education : enhancing academic practice. – 3rd ed.: Planning teaching and learning: curriculum design and development p. 40–57.
2. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / пер. з англ. – К.: ЮНІВЕРС, 2003. – 167 с.
3. Довідник з академічної доброчесності для школярів. – За ред. О.Гужви – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 64 с.
4. Фініков Т. В. Академічна доброчесність на варті якісної освіти : відверта розмова про чесне навчання / Т. В. Фініков, А. Є. Артюхов, О. О. Гужва. – Київ : Таксон, 2019. – 68 с.
5. Плахотнік О. Радикальні педагогіки в контексті студентоцентрованої освіти // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2014. – № 4. – С. 171–186.

Семінар 5

Прочитайте рекомендовану літературу та виконайте одне з наступних завдань:

Запобігаймо плагіат. Запропонуйте відповіді на наступні питання: Що таке плагіат, які різновиди плагіату виокремлюються? Яка система категорій забезпечує розуміння академічної доброчесності? Які форми відповідальності за плагіат існують? Як вірно посилатися на роботи попередників, щоб уникнути плагіату? Які існуючі практики викладання та навчання сприяють поширенню плагіату? Як формулювати завдання для письмових робіт, щоб уникати плагіату?

Чи вміємо ми конспектувати? Знайдіть в мережі матеріали щодо різних способів конспектування. Що нового ви дізналися? Які критерії та правила конспектування висуваються в знайдених джерелах? В чому полягає користь з практик конспектування? Чому практики конспектування актуальні в сучасних умовах інформатизованого

суспільства? Охарактеризуйте власний спосіб конспектування, що склався у вас під час навчання в університеті, в перспективі знайденої вами інформації.

Створюємо завдання для розвитку навичок академічного письма. Оберіть яку-небудь тему з улюбленого курсу чи теми диплому. Запропонуйте завдання для розвитку навичок академічного письма. Сформулюйте завдання та систему оцінювання до нього (критерії та кількість балів). Зробіть чорнетку виконаного завдання та оцініть її.

Створюємо завдання для читання. Оберіть яку-небудь тему з улюбленого курсу чи теми диплому. Знайдіть для неї 1-2 джерела для читання. Запропонуйте інноваційні та залучаючі завдання для читання цих джерел. Спирайтеся на вже відомі вам з цього курсу концепти щодо навчання, мотивації, методів тощо. Продемонструйте виконання цих завдань.

Семинар 6

Прочитайте рекомендовану літературу та знайдіть відповіді на питання:

- Якою має бути структура курсу? Якою має бути логіка реалізації навчальних завдань, освоєння навчального змісту (контенту)? Покажіть на прикладі.
- Скільки тем має бути в курсі? Якому варіанту тематичного плану – з великою чи малою кількістю тем – треба віддавати перевагу?
- На які принципи та концепти ви будете спиратися під час визначення форм навчальної діяльності та методів викладання? Покажіть на прикладі.
- Як П. Бурдье розгортає тему зв'язку освіти та соціального порядку? Які головні положення його концепції? Яким чином він аргументує ці положення? Що з пропозицій автора, на ваш погляд, може бути реалізованим в нашій навчальній практиці? Аргументуйте свої відповіді на ці питання.
- Як П. Фрейре розкриває тему соціальної відповідальності освіти? Які головні положення його концепції? Яким чином він аргументує ці положення? Що з пропозицій автора, на ваш погляд, може бути реалізованим в нашій навчальній практиці? Аргументуйте свої відповіді на ці питання.

Виконайте практичне завдання:

- **Створюємо концепцію курсу.** Запропонуйте концепцію курсу, який ви б хотіли “прочитати” в університеті в якості викладача. Запропонуйте його тему, 2 базових джерела, тематичний план, концепцію семінарських занять та практичних завдань.
- **Ілюструємо навчальний зміст.** Зверніться до таблиці з фільмами та серіалами про освіту (див завдання до семінару 2). Проілюструйте за допомогою певного фільму ідеї щодо зв'язку освіти та соціального порядку, соціальної відповідальності викладання. Які позиції щодо цих питань демонструють герої фільму? Яку позицію щодо цих питань формує в глядачів сюжет фільму? Якої в порівнянні з попередніми є ваша позиція щодо цих питань?

Тема 4. Підтримка та оцінювання навчальної діяльності, зворотній зв'язок

Підтримка навчальної діяльності. Супервайзінг (керівництво) проектів та дисертацій.

Зворотній зв'язок: розуміння, форми, необхідність. Оцінювання навчальних досягнень: підходи, критерії, типи, види; оцінювання аудиторної та позааудиторної роботи. **Тести.** Есеї. **Таксономія Блума.** Екзамени: завдання, усні та письмові, альтернативні різновиди. Інноваційні методи оцінювання: портфоліо, групові проекти, польова робота, самооцінювання.

Література:

1. A handbook for teaching and learning in higher education : enhancing academic practice. 3rd ed.: Supporting student learning, p. 113–131; Assessing student learning, p. 132–149; Supervising projects and dissertations, p. 150–165; Teaching quality, standards and enhancement, p. 186–197; Evaluating courses and teaching, p. 198–212.

2. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест: Навч. посіб. К.: Майстер клас, 2006. 160 с.
3. Як створити якісні тести // *Освітній блог*. EDERA. Електронний ресурс.
1. Зіменкова Д.М., Сорока Ю.Г. Зворотній зв'язок в перспективі студентоцентрованої освіти. *Методологія, теорія та практика дослідження сучасного суспільства. Збірник наукових праць*. Том 21. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. С. 246– 250.
14. Нуржинська А. Фідбек у вищій освіті: як створити якісний зворотній зв'язок? – Електронний ресурс.
15. Помятун О. Таксономія Блума. – Електронний ресурс.

Семінар 7

Прочитайте одне з джерел (1–6) зі списку літератури до теми 4 та знайдіть відповідь на одне з наступних питань:

- *Якою має бути підтримка навчальної діяльності студентів? В чому відмінність*
- *Що таке зворотній зв'язок, позитивний зворотній зв'язок, яке його місце в навчальному процесі в університеті?*
- *Яка роль та головні характеристики оцінювання студентів? Які ключові цінності оцінювання? Що ми вимірюємо, оцінюючи студентів?*
- *Як знайти відповідні певному курсу засоби оцінювання? Якими мають бути критерії цього пошуку?*
- *Які проблеми створює традиційне оцінювання? Які його переваги та недоліки?*
- *Які центральні напрямки розвитку університетського оцінювання? Що таке інноваційне оцінювання? Як створити комплексні та інноваційні методи оцінювання? Як комплексні та інноваційні методи оцінювання вимірюють здійснення навчальних завдань? Як підготувати студентів до використання цих методів? Як комплексні та інноваційні методи оцінювання заохочують та підтримують саморозвиток та спільне навчання?*

Виконайте практичне завдання (оберіть одне):

Пишемо тест. Вивчите, які форми тестових завдань використовуються для оцінки знань студентів. Напишіть 10 тестових завдань за будь-якою темою курсу соціально-політичної тематики, використовуючи різні (зокрема, питання з варіантами відповіді, на встановлення відповідності та альтернативні) форми тестових завдань. Обов'язково додайте інструкцію для написання тесту, відповіді до завдань, посилання на джерело, за матеріалами якого написані тестові завдання. Підготуйте тестові завдання в такій формі, щоб ваші колеги на семінарі мали можливість на них відповісти.

Готуємо критерії оцінювання форм навчальної діяльності. Оберіть будь-яку форму навчальної діяльності та розробіть для неї критерії оцінювання. Спирайтеся на положення студентоцентрованої освіти. Продемонструйте, як працюють ваші критерії на конкретному прикладі.

Розробляємо систему оцінювання. Подумайте, що має включати система оцінювання з курсу соціальної тематики, використовуючи матеріали літератури з цієї та попередніх тем. Запропонуйте власну систему оцінювання. Проілюструйте, як вона працює, які принципи та цілі реалізує.

Семінар 8

Прочитайте одне з джерел (7–9) зі списку літератури до теми 4 (а також інші джерела за бажанням) та знайдіть відповідь на одне з наступних питань:

- Якими є основні положення **таксономії Блума**?
- Яка аргументація цих положень, якого вона характеру (емпірична, теоретична, інша)?
- Які ідеї доповнюють початкову концепцію в більш пізніших її варіантах?

- Поясніть для себе, чому в таксономії задіяні три домени (когнітивний, емоційний, психомоторний).
- Поясніть це, звертаючись до ідей активних методів навчання, СЦО тощо.
- Розкрийте на прикладах пункти емоційного домену у застосуванні їх до соціогуманітарних дисциплін.
- Чи актуальним для соціальної роботи, соціології чи політології є психомоторний домен? Аргументуйте свою думку.
- Передивіться відео з освітнього блогу “Як створити якісні тести”: які різні питання відповідають кожній з навчальних цілей когнітивного домену?
- Яке місце питання займають у навчанні та викладанні? Як ці уявлення збагачуються за допомогою таксономії Блума?

Виконайте практичне завдання (оберіть одне):

- Оберіть поняття (з будь-якого курсу або з теми вашого диплому), зверніться до Таксономії Блума: в когнітивному домені оберіть одне з завдань і запропонуйте навчальну ситуацію для її реалізації (запропонуйте метод, завдання студентам, допоміжні матеріали тощо).
- Оберіть певний курс зі знайомої вам бакалаврської програми й сформулюйте для нього завдання щодо афективного домену таксономії Блума.
- Оберіть певний курс зі знайомої вам бакалаврської програми й сформулюйте для нього завдання щодо психомоторного домену таксономії Блума.